

GENEL SEÇİM SONUÇLARI ÇERÇEVESİNDE ELAZIĞ SEÇMENİNİN SİYASAL TERCİHLERİ

Political Preferences Of Elazığ's Voters In The Framework Of General Election Results

Adem DOĞAN*

ÖZET

Elazığ, hem sosyo-demografik yapısı hem de farklı etnik ve mezhebe sahip insanların yaşadığı bir kent olarak bir Türkiye mozaikini andırmaktadır. Bu anlamda Elazığ seçmenin siyasal tercihlerindeki değişim, dönüşüm veya süreklilikler Türk siyaseti açısından önemli ve anlamlıdır. Yapısı itibariyle, Elazığ seçmenin siyasal tercihlerinde yaşanan değişimler bu anlamda Türk siyasetinde ki değişimlerin kent siyasetine etkilerini ve Türk siyasal yapısı içerisinde Elazığ'ın yerini anlamamız açısından değerlidir.

Türkiye'de yaşanan siyasal değişim süreçlerinde lider, parti, güncel gelişmeler gibi farklı parametrelerin etkisi vardır. Bunlarla birlikte yerel parametreler de seçim süreçlerinde kentlerin siyasal eğilimlerine etki etmekte ve bazı hallerde önemli kırılmalar ortaya koyabilmektedir. Bu çalışmada, 1950 genel seçimlerinden bugüne kadar geçen 18 genel seçimde Elazığ seçmenin siyasal tercihleri analiz edilmektedir. Yapılan analizler çerçevesinde 67 yıllık çok partili siyasal yaşam sürecinde Elazığ siyasetinde, belirli dalgalanmaların olduğu dönemler hariç, sağ siyasi yelpazede bulunan siyasal partilerin tercihine ilişkin bir siyasal kültürün olduğu tespit edilmiştir. Yine, Elazığ'ın genelde Türkiye geneli ile aynı düzlemde bir siyasal tercihte bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Elazığ, Genel Seçimler, Siyasal Tercih,

ABSTRACAT

Elazığ resembles a Turkey mosaic as a city both socio-demographic structure and people in live with different ethnic and sectarian. In this sense, the change in political preferences, transformations or continuities of Elazığ electors are important and meaningful in terms of Turkish politics. As a matter of fact, the changes in the political preferences of Elazığ electors are valuable in terms of our understanding of the effects of the changes in Turkish politics on the city politics and the place of Elazığ in Turkish political structure.

In the process of political change experienced in Turkey, there are the effects of different parameters such as leader, party, current developments. Along with these, the local parameters affect the political tendencies of the cities during the election process and in some cases they can reveal significant breaks. In this study, the political preferences of the Elazığ electorate are analyzed in the 18 general elections from the 1950 general elections to today. Within the framework of the analyzes made, it has been determined that Elazığ politics in the 67 year multi-party political life process is a political culture related to the preference of the political parties in the right political fan, except for periods with certain fluctuations. Again, the result of Elazığ's political preference on the same level as Turkey's general is reached.

Key Words: Elazığ, General Elections, Political Preferences

GİRİŞ

Seçmen davranışı, siyasal toplumsallaşma çerçevesinde bireyin kazandığı bilgi, siyasal kültür ve deneyimler doğrultusunda ortaya çıkan bir olgudur. Bu nedenle seçmen davranışının temelinde sosyal ilişkiler çerçevesinde gerçekleşen siyasal toplumsallaşma sürecinin etkisi bulunmaktadır. Mora'ya göre (2008), siyasal kültürün aktarıldığı bir süreç olarak siyasal toplumsallaşma, bir yandan kişinin yaşadığı tüm kültürel değerlerin içselleştirildiği, diğer yandan farklılıkların ve aynılıkların belirginleştiği bir değişim sürecidir.

Toplumsal yapının her alanında yaşanan değişimin siyasal alanda da etkileri doğal olarak görülmektedir. Yaşanan değişim ve dönüşüm sadece seçim sistemleri ile ilgili değil seçmenler ve seçmenlere etki eden siyasi kültür ile de ilgilidir. Siyasi kültürdeki yaşanan değişim ve dönüşümleri

* Yrd. Doç. Dr. Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi ELAZIĞ, e-posta: ademdogan23@hotmail.com

görmek ise toplumsal yapıyı ve toplumsal değişim ve dönüşümleri görmekle ancak mümkündür (Beren, 2013: 193). Bu değişim, siyasal alanda bazı hallerde oldukça keskin bazı hallerde yumuşak bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu çerçevede, örneğin 1950 seçimleri keskin bir değişim sürecini ifade ederken, 1983 seçimlerinden sonraki süreç yumuşak bir geçişi ifade etmektedir.

Türk siyasetinde çok partili yaşamın başladığı 1950'den bugüne kadar yaşanan değişimlerin bir kısmı askeri darbelerin neticesinde bir kısmı ise milletin siyasal partilere verdiği mesajlar çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bir başka ifadeyle değişim süreci, demokratik olmayan ve demokratik olan olmak üzere iki şekilde yaşanmıştır.

Kentlerde seçmen tercihinin ve eğilimlerinin değişiminde ülke genelinde etkili olan faktörler/aktörlerin yanında yerel faktörler/aktörler de etkili olabilmektedir. Örneğin, Elazığ ili özelinde 1957 Genel Seçimleri ve 1977 Genel Seçimleri gibi seçimlerde bunun örneklerini görmekteyiz.

Bu çerçevede, bu çalışmada çok partili siyasi hayatın başladığı 1950 seçimlerinden bugüne kadar yapılan genel seçimlerde Elazığ seçmenin tercihlerindeki değişim ve bu değişimde etkili olan faktörler Türkiye geneli seçim sonuçları ile de karşılaştırılarak analiz edilmektedir.

Bu anlamda, değişim sürecine etki faktörler, seçim sonuçlarının ne anlama geldiği ve hangi mesajları içerdiği değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Demokrat, muhafazakâr ve milliyetçi siyasal kimliklerin hâkimiyetinin gözlemlendiği Elazığ'da değişimler oldukça anlamlı sonuçlar ortaya koymaktadır.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE YÖNTEMİ

Elazığ sosyo demografik özellikleri dolayısıyla bir Türkiye mozağıdır. Bu anlamda, Elazığ seçim sonuçlarının değerlendirmesi önemlidir. Doğu Anadolu bölgesinin önemli illerinden biri olarak, sadece coğrafik konumu itibarıyla değil kültürel ve sosyal konumu itibarıyla da geçiş güzergâhında bulunan Elazığ'ın Türkiye'nin genel siyaseti içerisindeki yeri de incelenmektedir. Aynı zamanda karşılaştırmalı analizlerin yapıldığı bu çalışma ile Elazığ'da seçmen tercihlerinin değişimi ve bu değişimde etkili olan faktörler Türkiye geneli seçim sonuçları ile de karşılaştırılarak analiz edilmektedir. Yine, siyasi eğilimler çerçevesinde seçmen tercihleri analiz edilerek, bu durum tablolarla açıklanmaktadır.

Çalışmada temel veri toplama tekniği olarak arşiv taraması yapılmış ve temel veri kaynakları olarak TÜİK, YSK ve Belge.net'in verilerinden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler, ikincil veri analizi tekniği kullanılarak seçmen tercihlerinin değişimi analiz edilmiştir.

Zaman aralığı olarak çok partili siyasi hayatın başlangıcı olarak kabul edilen 1950 genel seçimlerinde 1 Kasım 2015 genel Seçimlerine kadar 18 Genel seçim Elazığ ili özelinde detaylı olarak betimleyici sosyolojik yaklaşım ile analiz edildi. Kent siyasetindeki önemli değişim ve kırılmalar nedenleri ile birlikte ifade edilerek ve siyasal eğilimlerin değişimleri tablolarla ortaya konulmuştur.

2. 1950'DEN 2015'E ELAZIĞ'DA GENEL SEÇİMLER

2.1. 1950 GENEL SEÇİMLERİ

14 Mayıs 1950 günü yapılan seçimler Türkiye'nin siyaset ve toplum yaşamında bir dönüm noktasıydı (Karpaz, 2013: 174). 1950 genel seçimleri Türk siyasal yaşamında halkın demokratik seçimler aracılığıyla, doğrudan kendi iradesini kullanarak ülke yönetiminde bir değişime gittiği "beyaz ihtilal" dönemi olarak adlandırılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde, demokratik sistemin gereği olan çok partili siyasi hayata 1950 yılında ancak geçilebilmiştir. Türk Demokrasi tarihinde 1938-1946 yılları arası Milli Şef Dönemi olarak anılmaktadır. Demokrat Parti'nin 7 Ocak 1946 tarihinde kurulması ile Türk demokrasisi yeni bir evreye girmiş, 1946 Genel Seçimlerinden sonra da, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Demokrat Partili milletvekilleri ile tanışmıştır (Benhur, 2007: 62). Ancak, 1946 yılında yapılan genel seçimlerde seçim sistemi, uygulanan baskılar, seçim sayım sistemi, seçim sonuçları hakkında net

bilgiler elde bulunmaması nedeniyle, demokrasi tarihimizde bu seçim çoğu zaman değerlendirilmeye alınmamakta 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan genel seçim, çok partili siyasi hayatın miladı olarak kabul edilmektedir.

Tablo 1: 1950 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Partiler	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
DP	55,2	53,3	5
CHP	39,6	46,47	-
MP	4,6	-	-
DIĞER	0,6	-	-

1950 yılında yapılan genel seçimlerde Demokrat Parti, Türkiye genelinde olduğu Elazığ'da da önemli bir başarı elde etti. DP, %53,3 oy oranıyla beş milletvekilinin tamamını kazandı. DP, Elazığ'da Türkiye geneli oy oranının altında oy alırken, CHP, Elazığ'da Türkiye geneli ortalamasının üzerinde (%46.47) oy aldı. Seçim sisteminden dolayı DP tüm milletvekillerini kazandı.

2.2. 1954 GENEL SEÇİMLERİ

1954 seçimleri DP'nin iktidar partisi olarak diğer yandan uzun yıllar Türkiye'yi yönetmiş CHP'nin de muhalefet partisi olarak katıldığı ilk seçimlerdi. Toplum, seçmenler açısından bakıldığında icraatları iktidardayken görülmüş iki parti arasında tercih yapılacak gerçek anlamda ilk seçimlerdi (Yılmaz, 2010: 550). Bu yönüyle seçmenlerin iktidar ve muhalefet partilerinin başarılarını, hizmetlerini ve vaatlerini değerlendirdiği ilk seçim süreci olarak değerlendirmek mümkündür.

Tablo 2: 1954 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
DP	47,87	57,44	5
CHP	41,09	37,67	-
HP	3,83	2,09	-
CMP	7,13	1,64	-
BAĞ	0,08	1,16	-

Elazığ'da, 1950 yılında % 53.3 oy alarak birinci parti olan Demokrat Parti, 1954 yılında oyunu %57.44 yükseltti ve bir önceki seçimde olduğu gibi 5 milletvekilini de kazandı. Bu artışta gerçekleştirilen hizmetler, açılan fabrikalar, ülkedeki bolluk ve bereketin çok büyük etkisi olduğu düşünülmektedir.

Elazığ, DP'ye Türkiye geneli ortalamasının üzerinde (%57.44) bir destek verirken, CHP'ye ise Türkiye ortalamasının altında (%37.67) bir destek vermiştir. Bunda yapılan hizmetler ile şehrin gelişmesi ve büyümesi yönünde atılan adımlar önemli oranda etkili olmuştur. 1954 genel seçimlerinde elde edilen bu oran (%57.44) DP çizgisindeki (DP-AP) partilerin Elazığ'da ulaştığı en yüksek oy oranı olarak kayda düşmüştür.

2.3. 1957 GENEL SEÇİMLERİ

Demokrat Parti, 1957 seçimlerinde tüm yıpranmalar ve önceki seçimlere göre oylarının azalmasına rağmen, çoğunluk seçim sistemi sayesinde mecliste çoğunluğu elinde tutabilmişti. CHP ise, önceki dönemlere göre meclis içinde daha güçlü ve etkili bir konuma gelmişti (Özer, 2015:108). 1954'den sonra bir yandan DP'nin bazı uygulamalarının toplumda rahatsızlık oluşturması, diğer yandan ekonomik alanda yaşanan bazı sorunlar ile muhalefet ile basının gerginliği artırmaya yönelik girişimleri bu süreçte dikkat çekmiştir.

1957 genel seçimine gelindiğinde DP, Elazığ'da önemli bir güç kaybederek, hem oy oranını düşürdü hem 6 milletvekilinin tamamını CHP'ye kaptırdı. Elazığ'da DP ilk iki seçimde (1950-1954) elde ettiği başarılı sonuçlardan sonra büyük bir yenilgi almıştır.

1957 seçimlerinin Elazığ'da Demokrat Parti adına bir hezimetle sonuçlanmasının siyasi ve ekonomik bazı nedenleri bulunmaktadır (Pancar ve Öğendik, 2013:98). DP'nin Elazığ'da oy getirme gücü yüksek olan milletvekillerinden Selahattin Toker ve Suphi Ergene Hürriyet Partisine geçmiş, halk üzerinde etkili olan ve daha önce kendi gazetesinde DP'yi destekleyen Dursun Çolakoğlu partiden ayrılıp Hürriyet Partisinden milletvekili adayı gösterilmiştir. Bunlar gibi daha önce Demokrat parti saflarında olan birçok siyasetçi oy potansiyelleriyle beraber Hürriyet Partisine geçince DP'nin oy çitasını düşürmüştür. İkinci siyasi neden ise Elazığ halkı tarafından çok sevilen General Hüsnü Göktuğ'un önceki seçimin aksine bu seçimde Elazığ'dan aday gösterilmeyip Kahramanmaraş'ta gösterilmesi ve onun yerine Elazığ'da çok tanınmayan Necati Aras'ın genel merkez kontenjanından aday gösterilmesidir. Üçüncü olarak Demokrat Partinin 1954 seçimlerinden sonra bir anlamda oyları garanti olarak görmesi nedeniyle rehavet havasına girerek eski enerjisini sahada sergileyememesidir.

Tablo 3: 1957 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
CHP	41,09	44,43	6
DP	47,87	41,77	-
HP	3,83	10,06	-
CMP	7,13	3,74	-
BAĞ.	0,08	--	-

CHP, Elazığ'da Türkiye genelinde aldığı oranın (%44.43) üzerinde bir oy alırken, DP iki seçimin ardından bu defa ikinci parti konumuna düşmüş ve Türkiye genelinde aldığı oranın altında (%41.77) bir oranda kalmıştır. Elazığ, 1957 seçimlerinde DP'ye daha önceki seçimlerde verdiği güçlü desteği çekmiş ve CHP'ye yönelmiştir.

DP'nin oy kaybetmesinde birçok faktörün yanında Elazığ'da kurulması planlanan Doğu Üniversitesi'nin Erzurum'da açılmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Elazığ kamuoyu gündeminde o dönemde Atatürk Üniversitesi çok önemli bir yer almış ve hatta bu üniversitenin başka bir ile kapatılmaması için Atatürk Üniversitesi Koruma ve Geliştirme Derneği dahi kurulmuştur. Üniversitesinin Erzurum'da açılmasıyla birlikte Elazığ, büyük bir hayal kırıklığına uğramış kendince DP'yi 1957 seçimlerinde cezalandırmıştır (Doğan ve Göker, 2013: 223).

Demokrat Parti döneminde Elazığ önemli kazanımlar elde etmiştir. Pancar'ın da ifade ettiği üzere (2013:220), II. Dünya Savaşı sonrası yirmi yıl içinde bölgesel kamu kuruluşlarının birçoğunun Elazığ'da toplanması, kara ve demiryolu şebekelerinin Elazığ'ı çevreye bağlaması; çimento, şeker, iplik fabrikaları gibi sanayi tesisleri ile istihdam hacminin artması, ticari hayatında yeni gelişmeler meydana getirmiş ve buna paralel olarak da şehir nüfusunda süratli bir artış görülmüştür. Bu gelişmeler içinde 1945 yılında 23 bine inen şehir nüfusu 1950 de 29 bine, 1955 de 41 bine, 1960 da 60 bine ulaşmıştır. Bu bilgilerden Elazığ'da ki ekonomik canlanma ve nüfus artışının Demokrat Parti iktidar yıllarında yoğunluk kazandığı anlaşılmaktadır.

Bütün bunlara rağmen, DP'nin milletvekili adaylarının beğenilmemesi, Elazığlı olmayan bir ismin (Necati Aras) aday gösterilmesi ve Atatürk Üniversitesi'nin Erzurum'a kurulması gibi yerel faktörlerden dolayı 1957 seçimlerinde Elazığ, DP'yi cezalandırmıştır. Bu anlamda, kent siyasetinde hizmet ve yatırımların yanı sıra halkın beklentilerinin de karşılanması gereği öne çıkmaktadır (Turan Gazetesi 1957).

2.4. 1961 GENEL SEÇİMLERİ

Demokrasiye ilk müdahalenin yapılarak, askeri darbe ile yönetimin ele geçirildiği 1960'ın ardından 1961'de demokratik yaşama yeniden dönüldü. Bu yönüyle 1961 genel seçimleri ilk askeri müdahalenin ardından yapılan genel seçim olması dolayısıyla önemlidir.

1960 darbesinin ardından DP çizgisi kendini Adalet Partisi ile devam ettirirken yine YTP adıyla kurulan parti ve CKMP ve CHP bu seçimde yarıştılar. 1961 genel seçimlerinde DP'nin devamı olarak kabul edilen AP birinci parti olurken, CHP ikinci, CKMP Üçüncü parti olarak

milletvekili çıkarabildi. YTP ise Elazığ seçmeni tarafından desteklenmedi. Elazığ milletvekilleri, AP iki, CHP iki ve CKMP bir olmak üzere üç parti arasında paylaşıldı.

Türkiye geneli oy oranları ile kıyaslandığında Elazığ seçmeni AP'ye ve CKMP'ye Türkiye geneli oy oranından daha yüksek oranda destek verirken, CHP'ye ise Türkiye geneli oy oranları ile aynı düzeyde destek vermiştir. TBMM'nin dördüncü partisi olan YTP ise Elazığ seçmeni tarafından kabul görmemiştir.

Tablo 4: 1961 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
AP	34,79	42,19	2
CHP	36,74	35,27	2
CKMP	13,96	21,87	1
YTP	13,73	0,67	-

Bu seçimlerde AP, %42.19 oy alırken, CHP %35.27, CKMP %21.87, YTP %0.67 oranında oy almıştır. CHP, Elazığ'da 1960 askeri darbesinden önceki son seçimde birinci parti olarak, tüm milletvekillerini kazandığı halde 1961 genel seçimlerinde oy kaybına uğramıştır. Bunda darbenin arkasında CHP'nin olduğuna ilişkin kanaatin etkili olduğu düşünülmektedir (Turan Gazetesi, 18 Ekim). 1961 seçimlerinde sürprizi ise CKMP yapmıştır. Partinin kurucuları arasında bulunan Nurettin Ardiçoğlu, CKMP'nin birinci sıra adayı olarak büyük bir başarı göstermiş ve milletvekili seçilmeyi başarmıştır (Doğan ve Göker, 2013:223) Elazığ seçmeni AP ve CKMP partisine Türkiye geneli oy oranından daha fazla, CHP'ye daha düşük oranda destek vermiştir. Bunda 1961 darbesinden bir kısım seçmenin CHP'yi sorumlu tutmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu dönemin önemli bir özelliği de Türkiye'de koalisyon hükümetleri döneminin başlamış olmasıdır. Gaytancıoğlu'na göre (2013: 49) önceki seçimlerin aksine çoğunluk sistemi yerine 1961 seçimlerinde uygulanan nispi temsil sistemine bağlı olarak CHP'nin tek başına hükümet kuracak ve güvenoyu alacak kadar sandalyeye sahip olamamasından kaynaklanan nedenle dönemin CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, üç koalisyon hükümeti kurarak bu dönemde ülkeyi yönetmeye çalışmıştır.

2.5. 1965 GENEL SEÇİMLERİ

1965 genel seçimleri sonucunda AP, tek başına hükmet kurabilecek bir çoğunluğa erişti ve koalisyon hükümetinden tekrar tek partili hükümete geçiş yapıldı. 1964 yılında yapılan kongre ile Adalet Partisi'nin genel başkanlığına seçilen Süleyman Demirel, partinin başarısında önemli rol oynadı. 1965 Genel Seçimlerinde AP, Türkiye genelinde ve Elazığ'da birinci parti oldu. Bu seçimlerde AP %48.65, CHP %39.59, YTP %4.02, CKMP %3.25, TİP %2.63 oranında oy aldı.

Tablo 5: 1965 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
AP	52,87	48,65	3
CHP	28,74	39,59	2
YTP	3,72	4,02	-
CKMP	2,24	3,25	-
TİP	2,96	2,63	-
BAĞ.	3,18	1,86	-
MP	6,26	---	-

Elazığ seçmeni, AP'ye Türkiye geneli oy oranından daha düşük, CHP'ye daha yüksek oranda destek verdi. Bunda Nurettin Ardiçoğlu başta olmak üzere yerel adayların etkisi olduğu düşünülmektedir. Adalet Partisi'nin Elazığ'da birinci parti olmasında milletvekili aday listesinin ön seçimle belirlenerek, parti tabanının istediği isimlerin aday gösterilmesi etkili olmuştur. Ayrıca, AP'nin Türkiye genelinde estirdiği siyasal rüzgarında etkisinde bahsetmek gerekir. CHP, 1965 seçimlerinde oylarını bir önceki seçime göre azda olsa artırdı ve AP'nin ardından ikinci parti olarak 2 milletvekilliği kazanabilmiştir.

2.6. 1969 GENEL SEÇİMLERİ

1969 genel seçimlerinin galibi, hem aldığı oy oranı hem de çıkardığı milletvekili sayısı bakımından seçimlerden birinci çıkan Adalet Partisi'dir. 1965 genel seçimlerinde olduğu gibi, bu seçimleri de ikinci sırada tamamlayan CHP de seçimlerde, AP'ye benzer bir performans sergilemiştir. Öte yandan, 1965 seçimlerinde üçüncü sırada yer alan MP ise başarısını 1969 seçimlerinde sürdürmemiş ve yüzde 49'luk bir oy kaybı ile üçüncü sırayı Güven Partisi'ne kaptırmıştır. Seçimlerde en büyük yenilgiyi, hem milletvekili sayısı ve hem de oy oranı bakımından bir önceki seçimlerde dördüncü sırada yer alırken, bu seçimlerde aldığı yüzde 2,2'lik oy ile sonuncu sırada tamamlayan YTP almıştır (Arslan, 2007: 15-17)

Elazığ'da ise 1969 genel seçimlerinde hem AP hem de CHP bir önceki seçime göre oy kaybı yaşamıştır. 1969 Genel seçimlerinde AP %35.12, CHP %26.84, BAĞ. %15.87, GP %7.98, MHP %5.41, BP %3.28, YTP %2.92 oranında oy almıştır. Bu seçimlerin dikkat çeken siyasal aktörü ise, bağımsız milletvekili adayı Ali Rıza Septioğlu olmuştur. Ali Rıza Septioğlu, en fazla AP'yi etkilemiş ve AP tabanından ciddi oranda oy almış dolayısıyla AP'den ciddi oranda oy kaybına sebep olmuştur. 1965-1969 oy sayıları dikkate alındığında CHP'nin oylarının ise büyük oranda Güven Partisi (GP)'ne kaydığını (%6 oranında) söyleyebilmek mümkündür.

Tablo 6: 1969 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
AP	46,55	35,12	2
CHP	27,37	26,84	2
BAĞ.	5,62	15,87	1
GP	6,57	7,98	-
MHP	3,02	5,41	-
BP	2,80	3,28	-
YTP	2,17	2,92	-
TİP	2,68	1,75	-
MP	3,22	0,84	-

Elazığ seçmeni 1969 genel seçimlerinde ilk defa bağımsız bir adaya (Ali Rıza Septioğlu) temsil yetkisi vermiştir. Bağımsız aday, daha önce AP'yi destekleyen seçmenden büyük oranda destek alınca AP'nin Türkiye geneli oy oranı ile Elazığ oy oranı arasında fark açılmıştır. CHP'ye Elazığ seçmeni Türkiye geneli oy oranına yakın bir düzeyde destek vermiştir. Ancak, bir önceki seçime göre CHP'nin de oyu düşmüştür.

2.7. 1973 GENEL SEÇİMLERİ

12 Mart Askeri müdahalesinden sonra yapılan ilk seçimler olması bakımında Türk siyasi ve toplum hayatında önemli bir yeri olan 1973 genel seçimleri, 14 Ekim 1973 tarihinde yapılmış ve katılım, yüzde 66.82 olarak gerçekleşmiştir (Arslan, 2007: 19). Türk siyasi yaşamında en düşük siyasal katılımın olduğu dönem 1973 (66.82) ve 1977 (%72.42) genel seçimleridir.

12 Mart muhtırası Elazığ'da seçmen eğilimlerini değiştirmiş, üç seçimin (1961-1965-1969) ardından CHP Elazığ'da yeniden birinci parti olmuştur. Yine, bu seçimde muhafazakâr değerleri savunan bir parti olarak Türk siyasi yaşamında yer alan MSP Elazığ'da ilk defa milletvekili çıkarabilmiştir.

Tablo 7: 1973 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
CHP	33,29	29,46	2
MSP	11,80	27,85	2
AP	29,82	25,53	1
DP	11,89	7,73	-
MHP	3,37	4,17	-
CGP	5,26	2,33	-
BAĞ.	2-80	2,00	-
TBP	1,13	0,93	-
MP	0,58	---	-

1973 Genel Seçimlerinde CHP %29.46, MSP %27.85, AP %25.53, DP %7.73, MHP %4.17, CGP %2.33 oranında oy almıştır. Elazığ seçmen, Türkiye genelinde farklı bir siyasal tercih ortaya koymuştur. CHP'yi birinci parti olarak tercih etmesine rağmen Türkiye genelinden daha düşük oranda oy vermiştir. Diğer yandan MSP'yi ise Türkiye genelinden çok daha yüksek bir oranda tercih etmiştir. Bir önceki seçimin birinci partisi olan AP, Elazığ'da üçüncü parti olarak yer almıştır.

AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in, Elazığ Teşkilatının yoğun isteklerine rağmen seçim çalışmalarında Elazığ'a gelmemesi AP'de büyük bir oy kaybına neden olurken, bir önceki seçimde bağımsız olarak meclise giren ve önemli bir tabanı olan Ali Rıza Septioğlu'nun AP'den ikinci sıra milletvekili adayı olması bu partinin en azından bir milletvekili çıkarmasını sağlar. Ancak, bağımsız olarak meclise giren Septioğlu, AP çatısı altında meclis dışında kalır (Turan Gazetesi, 1973).

2.8. 1977 GENEL SEÇİMLERİ

1977 Genel seçimleri CHP'nin Elazığ'da milletvekili kazandığı son seçim olarak siyasal tarihimizde yer almıştır. Bundan sonra 2015 yılına kadar yapılan seçimlerde CHP bir daha birinci parti olamamıştır.

5 Haziran günü yapılan seçimin sonucu beklendiği gibiydi. Seçime katılım oranı % 70'in biraz üzerindeydi. CHP bu kez yaklaşık % 41,5 oy oranını yakalamıştı. Bir önceki seçimden neredeyse sekiz puan daha yukarıdaydı. AP'nin bütün çabası % 37 ile sonuçlanmıştı. MSP % 8,5'u bulmuştu. MHP % 6,5 kaddı. Diğerlerinin bir varlık gösterdiği söylenemezdi. CHP tek başına iktidar için 226 sandalyeye ihtiyaç duyarken, milletvekili sayısı 213'de kalmıştı. CHP'nin seçim zaferi tamamlanamamıştı. Yeniden bir koalisyon hükümeti kurmak zorunda kalması, onun siyasal açmazını oluşturacaktır (Koçak, 2014).

Elazığ seçmeni 1977 genel seçimlerinde CHP'yi son kez birinci parti yapmıştır. CHP, 1977 seçimlerinde 2 milletvekili kazanmış ancak bu CHP'nin Elazığ'da milletvekili kazandığı son seçim olmuştur. 1977 Genel Seçimlerinde CHP %28.81, AP %20.06, MHP %18.71, BAĞ. %16.83, MSP %14.4 oy almıştır. CHP, Elazığ'da son kez 1977 genel seçimlerinde milletvekili çıkarabilmiştir. Bu seçimde, AP, MHP birer milletvekili kazanmış, bir milletvekilliğini ise bağımsız aday Ali Rıza Septioğlu kazanmıştır.

Tablo 8: 1977 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
CHP	41,39	28,81	2
AP	36,88	20,06	1
MHP	6,41	18,71	1
BAĞ.	2,49	16,83	1
MSP	8,56	14,04	-
DP	1,85	0,95	-
CGP	1,87	0,60	-
TBP	0,39	-	-
TİP	0,13	-	-

Elazığ seçmeni, 1977 genel seçimlerinde CHP ve AP'ye Türkiye geneli oy oranlarının altında, MHP ve MSP'ye Türkiye geneli oy oranlarının üstünde destek vermiştir. MHP ise ilk girdiği seçimde (1969) CKMP'nin oy oranını %100 oranında artırmış olmasına rağmen ciddi oranda bir varlık gösterememişti. 1977 seçimlerinde ise Elazığ'da en büyük çıkışı MHP yapmıştır. MHP, %4 olan oy oranını % 18'e yükselterek, bir milletvekili çıkarma hakkını kazanmıştır. Bu çıkışın MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in Elazığ mitingi sırasında açıkça görüldüğü ifade edilmekle birlikte, muhafazakârlığa da atıf yapan milliyetçi bir söylemin oluşturduğu genel siyasi atmosferin yanında milletvekili adayı Tahir Şaşmaz'ın da önemli bir katkısının olduğundan söz edilebilir. MHP, elde ettiği oyların çok büyük bir kısmını (18,71) merkez seçmenden almıştır.

MSP ise 1977 seçimlerinde Elazığ'da adeta hayal kırıklığı yaşamıştır. MSP'nin oy düşüşünde; MHP'nin yükselen değerinin yanında seçimlere çok az bir zaman kala birinci sıra adayı Hasan Buz'un adaylıktan çekilmesi ve cemaat diye tabir edilen çevrelerin bir kısmının AP'yi, bir kısmının MHP'yi desteklemesi ve Ali Rıza Septioğlu'nun bağımsız aday olmasının (Palu da MSP 5 bin civarında oy kaybetmiştir) etkili olduğu söylenebilir (Doğan ve Göker, 2013: 226).

2.9. 1983 GENEL SEÇİMLERİ

1980'de gerçekleşen askeri darbenin ardından ilk genel seçimler 1983 yılında yapıldı. Yeniden demokratik yaşama dönülmesi açısından önemli olan bu seçimlerin sonuçları da siyasette yeni eğilimlerin ortaya çıkmasını sağladı.

Katılım oranının %92.3 oranında gerçekleştiği bu seçimlerde, hiç şans tanınmayan ANAP, Milli Güvenlik Konseyinin bütün engellemelerine rağmen, ülke genelinde %45.1 oranında oy alarak 1.parti oldu. Askerler tarafından muhalefet partisi olarak "sol"u temsil edecek parti olarak düşünülen HP, ülke genelinde %30.5 oranında oy alarak ana muhalefet partisi olma hakkı kazandı. Askeri yönetimce büyük oranda desteklenen ve seçimleri kazanacağına mutlak gözüyle bakılan MDP, ülke genelinde ancak oyların %23.3'ünü alarak sonuncu parti oldu (Altan, 2005: 117).

1983 genel seçimleri Elazığ seçmen tercihlerinde önemli bir kırılmanın miladı olmuştur. 1973 ve 1977 genel seçimlerinde sol siyasi yelpazeden CHP Elazığ'da birinci parti olurken, 1983 genel seçimleriyle birlikte artık sol partilerin Elazığ'da ki ağırlığı sona erdiği gibi, bir daha da milletvekili çıkaracak düzeyde destek bulamamıştır.

Elazığ seçmeni, siyasi partilerin Türkiye geneli sıralamasıyla aynı düzlemde bir tercih ortaya koymuştur. Ancak, ANAP'a Türkiye geneli oy oranından daha güçlü bir destek verirken, HP ve MDP'ye ise Türkiye geneli oy oranından daha düşük bir destek vermiştir.

1983 Genel Seçimleri Türk siyasetinde olduğu gibi Elazığ'da da önemli bir kırılmanın gerçekleştiği seçimdir. Bu seçimde dahil olmak üzere bundan sonraki hiçbir seçimde sol partiler Elazığ'da milletvekili çıkaramamışlardır. Sol partiler (CHP) en son milletvekilini 1977 genel seçimlerinde çıkardı. Elazığ'da siyasal yarış, demokrat, muhafazakâr ve milliyetçi çizgide yer alan partilerin kendi aralarında yaşanmaya başlamıştır.

Tablo 9: 1983 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Parti Adı	Partilere Göre Oy Dağılımı (%)		
	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
ANAP	45,14	58,63	4
HP	30,46	22,00	-
MDP	23,26	19,36	-

Turgut Özal'ın liderliğinde ANAP, Elazığ siyasi tarihinin en yüksek oy oranlarından birini alarak 4 milletvekilinin tamamını almıştır. HP ikinci parti, MDP üçüncü parti olmuştur. 1983 genel seçimlerinin ardından Elazığ'da sağ çizgideki siyasi partiler şehrin siyasal yaşamında etkili olmuştur. 1983 genel seçimlerini, askeri darbe ve sonrasında yaşananlar etkilemiştir. Seçmen, sivil ve demokrat bir yönetim yapısından, iktidardan yana güçlü bir eğilim ortaya koymuştur.

2.10. 1987 GENEL SEÇİMLERİ

Siyasi yasaklı liderlerin yasaklarının kaldırılmasından sonra yapılan ilk genel seçimde Elazığ seçmeni DYP'yi birinci parti, ANAP'ı ikinci parti, SHP'yi üçüncü parti, RP'yi ise dördüncü parti yapmıştır. ANAP, bir önceki seçime göre neredeyse %50 dolayında oy kaybederken, siyasetin yeni partileri DYP, RP ve SHP önemli bir çıkış yapmışlardır.

Tablo 10: 1987 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
DYP	19,13	31,15	3
ANAP	36,31	23,58	2
SHP	24,74	18,90	-
RP	7,16	17,61	-
MÇP	2,92	3,71	-
DSP	8,52	3,61	-
IDP	0,81	1,45	-

Elazığ seçmeni 1987 genel seçimlerinde Türkiye genelinden farklı bir şekilde siyasal tercih ortaya koymuştur. Elazığ, Türkiye genelinde 3. Parti olan DYP'yi en yüksek oranda tercih ederken, ANAP'ı ikinci seçiminde 2. Sırada destek vermiştir. SHP ise Türkiye genelinde bulunduğu destekten daha düşük oranda Elazığ seçmeni tarafından tercih edilirken, milletvekili çıkarmayı az bir oy oranıyla kaçırmıştır.

1987 Genel Seçimlerinde DYP %31.15, ANAP %23.58, SHP %18.90, RP %17.61, MÇP %3.71, DSP %3,61 ve IDP % 1.45 oranında oy almıştır. DYP üç milletvekilliğini kazanırken, ANAP iki milletvekilliğini kazanmıştır. ANAP, Elazığ'da son kez 1987 seçimlerinde milletvekili çıkarırken, SHP çok az bir oy oranıyla bir milletvekilliğini kaybetmiştir. RP ve devamı olan partiler bu seçimden sonraki seçimlerde şehir siyasetinde başat parti haline gelmiştir.

2.11. 1991 GENEL SEÇİMLERİ

20 Ekim 1991 tarihinde yapılan genel seçimlere katılım oranı yüzde 83.92 olarak gerçekleşmiştir. Toplam beş partinin yüzde 10'un üzerinde oy alarak parlamentoda temsil hakkı kazandığı 1991 genel seçimlerinde, yüzde 27 civarında oy alan DYP birinci parti olmuştur. Yüzde 24 oy oranı ve buna karşın, 115 milletvekilliği ve parlamentoda yüzde 25.6 civarında temsil gücü kazanan ANAP ise, seçimlerden ikinci parti olarak çıkmıştır. 1991 genel seçimlerinin partiler bazında dikkat çeken bir diğer çok önemli sonucu da Erbakan ve genel başkanı olduğu Refah Partisi ile ilgilidir. MÇP ve IDP ile, üçlü örtülü ittifak yaparak seçimlere giren RP, seçimlerde yüzde 16.9 gibi çok yüksek bir oy desteği elde etmiştir. Bir önceki seçimlerde yüzde 8.5'lik oy almasına rağmen, yüzde 10'luk seçim barajın yüzünden parlamento dışında kalan DSP, bu kez yüzde 10.75 oranında oy alarak, 7 milletvekiliyle de olsa parlamento girmeyi başarmıştır (Arslan ve Çağlayandereli, 2006: 12-13).

1991 seçimlerinde Elazığ'ın milletvekili sayısı 4'e düştü ve seçim sisteminde tercihlili oy kullanımına geçildi. Milletvekili sayısının düşmesiyle birlikte siyasi rekabette artmıştır. 1991 genel seçimlerinde tercihlili oy kullanıldığı için her parti milletvekili sayısının iki katı olarak, listelerinde sekiz aday göstermiştir.

DYP'de milletvekili sıralamasında ilk iki sıraya Ali Rıza Septioğlu ve Ahmet Küçükkel'i yerleştirmiştir. DYP, seçim sonucunda birinci parti olarak, 2 milletvekili çıkarabildi. Refah Partisi seçime, MÇP-IDP koalisyonu ile girmiştir. Bu nedenle RP'nin listesinde ilk sırayı kendi adayı Ahmet Cemil Tunç alırken, ikinci sırayı MHP adayı Tuncay Şekercioğlu aldı. İttifakın verdiği güç ve heyecanla Elazığ'dan iki milletvekili çıkarabilmiştir.

Tablo 11: 1991 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
DYP	27,03	33,70	2
RP	16,87	29,25	2
ANAP	24,01	18,76	-
SHP	20,75	15,47	-
DSP	10,74	2,35	-
SP	0,44	0,47	-

SHP ve ANAP'ta ise oy kaybı bu seçimde de devam etmiştir. 1991 Genel Seçimlerinde Elazığ'da DYP %33.70, RP %29.25, ANAP %18.76, SHP %15.47, DSP %2.35 oranında oy almıştır.

Siyasi partilerin Türkiye geneli oy oranı ile Elazığ oy oranları kıyaslandığında DYP, Türkiye genelinde olduğu gibi Elazığ'da da birinci parti olmuştur. Ancak, Türkiye genelinde dördüncü parti olan RP ikinci parti, Türkiye genelinde ikinci parti olan ANAP üçüncü parti, Türkiye genelinde üçüncü olan SHP dördüncü parti olmuştur. Elazığ'da bu seçimlerle birlikte muhafazakâr çizgideki RP'nin yükselişi devam etmiştir. DYP ise son kez Elazığ seçmeni tarafından birinci parti olarak tercih edilmiştir. Bundan sonraki seçimlerde DYP'ye olan desteği her seçimde daha da düşmüştür.

2.12. 1995 GENEL SEÇİMLERİ

Türk siyaset ve toplum yaşamında çok önemli bir yeri olan bu seçimlerde, 12 siyasi parti ve bağımsız adaylar siyasi yarış içinde olmuşlardır. Seçimlerin sonucunda ise, 5 siyasi parti yüzde 10'luk barajı aşmış ve meclis çatası altında temsil edilme hakkı kazanmıştır. Bu seçimlerin partiler bazındaki belki de en önemli sonucu, muhafazakâr sağın efsanevi lideri Prof. Dr. Necmettin Erbakan ve Refah Partisi'nin seçimlerden galip çıkmasıdır (Arslan vd., 2015: 50).

1995 Genel Seçimleri Elazığ'da önemli bir kırılmanın yaşandığı seçimlerden biridir. Bu seçimden sonra şehir siyasetinde muhafazakâr partilerin ağırlığı görülmeye başlamıştır. Bu etki halen daha devam etmektedir. Demokrat çizgideki partiler güç kaybetme sürecine girmiştir. 1995 Genel Seçimlerinde RP %41.84, DYP %24.04, ANAP %11.97, CHP 7.8, MHP %6.88, HADEP %3.91, DSP %1.88 oranında oy aldı. RP üç milletvekili, DYP iki milletvekilliği kazanmıştır. DP, seçimlere Mehmet Açar ve Cihan Paçacı gibi önemli iki bürokraty aday göstererek girerken, Ali Rıza Septioğlu gibi kent siyasetinde etkili olan bir aktörün listelere alınmaması tartışmalar oluşturmuştur.

Tablo 12: 1995 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
RP	21,37	41,84	3
DYP	19,18	24,04	2
ANAP	19,65	11,97	-
CHP	10,70	7,88	-
MHP	8,18	6,88	-
HADEP	4,16	3,91	-
DSP	14,64	1,88	-
DİĞERLERİ	2,09	1,60	-

Refah Partisi, bu seçim sonucunda oyunu artırmış ve birinci parti olarak üç milletvekilliği kazanmıştır. CHP ve ANAP bu seçimde oy kaybı yaşarken, MHP de oyunu artıran bir diğer parti olmuştur. 1995 genel seçimlerinde Türkiye geneli oy dağılımı ile Elazığ oy dağılımı benzer şekilde olmuştur. Türkiye geneli oy dağılımında birinci parti olan RP Elazığ'da da birinci partidir. DYP, ANAP ve CHP birbirini takip ederken, MHP beşinci parti olmuştur. Elazığ seçmeni RP ve DYP'yi Türkiye genelindeki oylarından daha yüksek oranda desteklerken, ANAP, CHP ve MHP'ye Türkiye genelindeki oylarından daha düşük oranda destek vermiştir.

2.13. 1999 GENEL SEÇİMLERİ

1999 genel seçimleri hem sonuçları hem de sonrasında siyasal yapının şekillenmesine etkileri bakımından dikkat çeken bir seçimdir. Bu seçim sonrasında kurulan koalisyon hükümetinde Türkiye'de etkileri uzun süre tartışılan ekonomik krizler yaşanmış ve ülkede ki son koalisyon hükümeti olmuştur. Zira 2002 yılından 2017 yılına kadar AK Parti hükümetleri tek başına iktidar olarak ülkeyi yönetmiştir. 2017 yılında yapılan referandum ile de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçildiğinden koalisyon dönemleri sona ermiştir.

Elazığ siyaseti açısından ise ilk defa bağımsız bir adayın siyasi partileri geriden bırakarak en yüksek oyu alması dikkat çekmiştir. DYP'nin aday listesinde yer bulamayan Mehmet Açar, Elazığ'dan bağımsız milletvekili adayı olmuş ve aldığı %28.14 oy oranıyla seçimi birinci sırada tamamlamıştır.

Tablo 13: 1999 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
BAĞ.		28,14	1
FP	15,41	24,48	2
MHP	17,97	13,64	1
DYP	12,01	9,02	1
ANAP	13,22	6,56	-
CHP	8,71	4,98	-
HADEP	4,75	4,94	-
DSP	22,18	3,84	-
BBP	1,46	1,90	-
DİĞERLERİ	4,26	2,51	-

Seçimlerde ikinci sırayı Fazilet Partisi almıştır ve bir önceki seçime göre 28 Şubat sürecinden sonra oyunu düşürmüş olmakla birlikte iki milletvekilliği kazanabilmiştir. Seçimde bir milletvekilliğini de DYP, Ali Rıza Septioğlu'nun neredeyse kendi tabanının desteği ile kazanmıştır. 1999 genel seçimlerinde milletvekillerinden birini de MHP, ülke genelinde esen milliyetçi rüzgârın da etkisiyle kazanmıştır.

1999 Genel Seçimlerinde Mehmet Ağar (Bağımsız) %28.14, FP %24.48, MHP %13.64, DYP %9.02, ANAP %6.56, CHP %4.98, HADEP %4.94, DSP %3.84, BBP %1.90 oranında oy aldı. Elazığ seçmeni, Türkiye genelinde partilerin oyu oranında partileri sıralamıştır. Ancak, Mehmet Ağar'ın, tüm partilerden daha fazla oy oranı ile meclise gitmesi kentin siyasi tarihinde önemli bir yer tutmaktadır.

2.14. 2002 GENEL SEÇİMLERİ

Türkiye'de 3 Kasım 2002'de, biraz da sürpriz bir şekilde, milletvekilliği erken genel seçimleri yapıldı. Bu, Türk siyasal yaşamında çok partili demokrasiye geçişten sonra yaşanan 14. genel seçimdir. 3 Kasım akşamı sandıklar açıldığında Türk siyasetinde tam anlamıyla bir deprem yaşanıyordu. İlk kez, iktidarda ve mecliste temsilcileri bulunan partilerin tamamı (DSP, MHP, ANAP, DYP ve SP) yüzde 10'luk seçim barajının altında oy alarak TBMM dışında kalırken, sadece bir yıl önce Tayyip Erdoğan liderliğinde kurulan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) yüzde 34'lük bir oy oranı ile seçimlerin açık galibi oluyor ve mecliste üçte-ikilik bir çoğunluğa ulaşıyordu. Bir önceki seçimlerde baraja takılan Deniz Baykal liderliğindeki CHP ise, kendisini iktidara hazırlamışken aldığı yüzde 19'lük oy oranı ve 178 kişilik meclis grubuyla ülkenin yeni ana muhalefet partisi görevini üstleniyordu (Gökçe vd., 2002: 2). Ülke genelinde yaşanan siyasal değişim Elazığ'da da görülmüş ve AK Parti, aldığı %41.99 oyla dört milletvekili kazanmıştır. Bir önceki seçimde meclise Bağımsız aday olarak giren Mehmet Ağar, yine bağımsız aday olarak meclise girmeyi başardı.

AK Parti %41.99, Mehmet Ağar %13, CHP %8.86, DEHAP %7.12, Faruk Septioğlu %7, MHP %6.62, SP %5.92, ANAP %2.36, DYP %1.80, GP %1,61, BBP %0.91 oranında oy almıştır.

Tablo 14: 2002 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
AK PARTİ	34,42	41,99	4
AĞAR	-	13,0	1
CHP	19,40	8,86	-
S.OĞLU	-	7,0	-
DEHAP	6,13	7,12	-
MHP	8,34	6,62	-
SP	2,48	5,92	-
ANAP	5,11	2,36	-
DYP	9,53	1,80	-
GP	7,25	1,61	-
BBP	1,02	0,91	-
DSP	1,40	0,32	-
YP	0,95	0,30	-
DİĞERLERİ	3,97	2,19	-

AK Parti'nin bir çekim merkezi haline gelmesinde, uzlaşmacı siyasal tavrı, parti lideri ve kadrolarının geçmişteki belediyececilik faaliyetleri, geleneksel Türk dış politikasının temel parametrelerine aykırı olmayan tutumu, liberal ekonomik bütünleşme politikalarına verdiği destek ve 1980 sonrasında Türkiye toplumunun renklenen gündelik hayatına uyumlu söylemleri etkili olmuştur (Altun, 2009:4). AK Parti, 2002 genel seçimlerinden sonra oyunu sürekli olarak artırmıştır. 7 Haziran 2015 genel seçimlerinde bir düşüş yaşanmakla birlikte 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde ise en yüksek oy oranına ulaşmıştır.

2.15. 2007 GENEL SEÇİMLERİ

Seçim sonucunda toplam oyların yaklaşık % 47'sini alan AK Parti yeniden tek başına iktidara gelmeyi başarırken; seçimleri ikinci sırada tamamlayan CHP ve üçüncü sıradaki MHP, TBMM'ye giren partiler arasında yer aldılar. Seçime bağımsız adaylarla katılan ve PKK yanlısı söylemleriyle tepki çeken Demokratik Toplum Partisi de grup kurmayı başardı (Balcı ve Bal, 2008: 12). TBMM, 2002 yılında iki partili meclis yapısından 2007 genel seçimleri sonucunda tekrar çok partili bir meclis yapısına dönüşmüştür.

Elazığ, 22 Temmuz seçimlerine siyasi tarihimizde ilk defa bir partinin Genel Başkanı'nı milletvekili seçmek üzere sandığa gitmiştir. Elazığ seçmeni, DP Genel Başkanı Mehmet Ağar'a %20 oranında bir destek vermesine rağmen, DP Türkiye barajını aşamadığından bu ilki gerçekleştirememiştir. 22 Temmuz seçimlerinde iki parti oyunu bir önceki seçime göre artırmıştır. Bunlardan AK Parti oyunu %41.99'dan %57.5'e, DP (Mehmet Ağar) %13'den %20'ye çıkarmıştır. CHP, MHP; HADEP (Bağımsızlar), SP, GP gibi partiler ise Elazığ'da oy oranlarında düşüş yaşanan siyasi partiler olmuştur.

2007 seçimlerinde AK Parti beş milletvekili çıkararak; 1950 ve 1954 seçimlerinde DP (5), 1957 seçimlerinde CHP (6) ve 1983 seçimlerinde ANAP (4)'ün ardından tüm milletvekillerini kazanan dördüncü parti olmuştur.

1991 seçimlerinde dönemin SHP Genel Başkanı Erdal İnönü'nün ardından 16 yıl sonra (4 genel seçim) ilk defa bir sol partinin genel başkanı, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, Elazığ'da seçim mitingine katılmıştır (Doğan ve Göker, 2013: 232).

Tablo 15: 2007 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
AK Parti	46,6	57,20	5
DP	5,41	20,69	-
CHP	20,84	7,07	-
MHP	14,2	6,45	-
SP	2,30	3,72	-
BAĞ	5,24	3,06	-
GP	3,03	0,34	-
DIĞER.	2,38	1,47	-

Tüm Türkiye'de olduğu gibi Elazığ'da da 22 Temmuz 2007 seçiminde tercihi etkileyen faktörlerin en önemlisi olarak "Cumhurbaşkanlığı Seçim Sürecinde" yaşanan sıkıntılar oluşturmuştur.

Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde yaşanan antidemokratik uygulamalara halkın tepki duyması ve Abdullah Gül'e halk tarafından duyulan sevgi ve sempati AK Parti'ye Elazığ'da ciddi bir ivme kazandırdı. Toplumun hemen her kesiminin gündeminde bu antidemokratik uygulamalar yer alırken, vatandaşlar bu uygulamadan dolayı da Ak Parti'ye destek verme eğilimi gösterdiler. Elazığ halkı bu isteğini gerek İl Teşkilatına bizzat giderek gerekse fax ve e-mail yoluyla DYP Genel Merkezi'ne yoğun bir şekilde iletmişti halde Genel Başkan Ağar'ın Meclis oturumuna katılmaması, 1995 seçimlerinden itibaren her seçimde büyük desteğini gördüğü Elazığlı'dan Mehmet Ağar büyük tepki aldığı ((Doğan ve Göker, 2013: 234) ifade edilmektedir.

Elazığ seçmeni AK Parti'ye ve DP'ye Türkiye genelinden daha yüksek oranda oy verirken, CHP ve MHP'yi Türkiye geneli oy oranından daha düşük düzeyde oy vermiştir. AK Parti'nin kent siyasetinde ağırlığı 2007 genel seçimlerinin ardından artırarak devam ettirdi.

AK Parti, 22 Temmuz seçimlerinde Türkiye genelinde aldığı % 47 oy oranıyla tartışmasız bir galibiyet elde etmiş ve neredeyse kullanılan her iki oydan birini almıştır. AK Parti'nin bu galibiyeti, kimilerine göre beş yıl süren iktidarında ortaya koyduğu ekonomi ve sosyal iyileştirme politikalarının performansı ile alakalıydı.

AK Parti'nin 22 Temmuz seçimlerindeki başarısı, yukarıda değinilen dinamiklerin yanı sıra, önemli oranda ve asıl olarak geleneksel devletçi zihniyete, siyasetteki bürokratik vesayete ve toplumsal gerilim üreten politikalara duyulan tepkiden beslenmiştir. AK Parti'nin 22 Temmuz'da aldığı yüksek oyun temelinde 27 Nisan Muhtırası ile ve 367 kararı ile billurlaşan süreç yatmaktadır. Fakat burada dikkat çekilmesi gereken husus, AK Parti'nin 22 Temmuz'daki seçim başarısını bir mağduriyet söylemi ile değil, bir mücadele söylemiyle yakaladığıdır (Altun, 2009: 6). AK Parti 2007 genel seçimlerinin ardından 2011 genel seçimlerine doğru giden süreçte söz verdiği hizmet ve icraatları gerçekleştirerek, güçlü bir seçmen desteği ile girdi.

2. 16. 2011 GENEL SEÇİMLERİ

12 Haziran 2011'de yapılan genel seçimlerde Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Türk siyasal tarihinde benzeri olmayan bir biçimde, üst üste üçüncü dönem, hem de her seferinde oylarını artırarak iktidarını sürdürmeyi başardı. Onun dışında, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) doğrudan, Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ise desteklediği bağımsız adaylar aracılığı ile mecliste yer buldular. Seçime katılan diğer partiler, Saadet Partisi (SP) hariç, % 1'in üzerine çıkamadılar (Bulut, 2010: 1). Seçim sonucunda 2007 genel seçim sonuçlarına benzer bir tablo oluşmuştur. Ancak, AK Parti ve CHP bir önceki seçime göre oylarını daha da artırmıştır.

AK Parti, 2011 Genel Seçimlerinde aldığı %67.4 oy oranıyla ANAP'ın 1980 askeri darbesinin ardından yapılan 1983 seçimlerinde aldığı %58.83 oranını geçerek Elazığ siyasi tarihinde en yüksek ikinci oy oranına ulaşmıştır.

Elazığ'da AK Parti, CHP ve MHP oyunu bir önceki seçime göre oyunu artırmıştır. AK Parti'nin milletvekili sayısı ise düşmüştür. AK Parti dört milletvekilini kazanırken, bir milletvekilliğini de MHP kazanmıştır.

Tablo 16: 2011 Genel Seçimlerinde Partilerin Oy Dağılımı

Partilere Göre Oy Dağılımı (%)			
Parti Adı	Türkiye	Elazığ	Milletvekili Dağılımı
AK PARTİ	49,98	67.4	4
MHP	13,05	14.5	1
CHP	26,06	13.3	-
SP	1,21	2.3	-
DİĞERLERİ	9,7	2,5	-

Elazığ seçmenin AK Parti tercihinde "lider", özellikle CHP ile MHP'ye yönelik tercihinde ise "aday" faktörü öne çıkmıştır. AK Parti'nin Elazığ'da bir önceki seçime göre oy artışının beş önemli sebebi bulunmaktadır. Bunlar; Recep Tayyip Erdoğan (Lider/Genel Başkan), katılımın yüksek olması, yeni seçmenin eğilimi, hizmet ve icraatlar, muhalefet partilerinin tutumudur. Bunların bir kısmı sadece Elazığ'da değil tüm Türkiye'deki oy artışının sebepleri olarak öngörülmektedir. MHP'nin oy oranının artışında ise aday faktörü önemli bir etken iken aynı zamanda milliyetçi duyguları da bulunan ve daha önce DP'ye oy vermiş tabandan oy kayması yaşanmıştır. Yine CHP'nin birinci sıradan aday gösterdiği Ali Özcan'a kendi tabanının yanı sıra demokrat tabandan da oy kayması gerçekleşmiştir (Doğan ve Göker, 2015: 236). Siyasi partilerin Elazığ'da aldıkları oylar ile Türkiye genelinde aldıkları oyları karşılaştırdığımızda, AK Parti ve MHP'yi Türkiye genelinden daha yüksek oranda, CHP'yi ise Türkiye genelinden daha düşük oranda tercih etmiştir.

2.17. 2015 GENEL SEÇİMLERİ

2015 yılında iki genel seçim yapıldı. 7 Haziran'da yapılan genel seçimlerde AK Parti %40.9, CHP %25.01, MHP %16.3 ve HDP %13.1 oy aldı. Bu sonuçlara göre hiçbir parti tek başına hükümeti kurabilecek milletvekili sayısını elde edemediğinden koalisyon hükümeti kurma çalışmaları başladı. Koalisyon hükümeti kurulamayınca ülke 1 Kasım 2015 tarihinde erken genel seçime gitti. 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde AK Parti % 49.9, CHP %25.3, MHP %11.9 ve HDP %10.9 oranında oy almıştır.

7 Haziran 2015 Genel Seçimleri Elazığ'da AK Parti'nin oylarını Türkiye genelinde düşürdüğü ilk on beş ilden biri olarak dikkat çekmektedir. Daha önceki seçimlerde AK Parti'ye en güçlü desteğin verildiği illerin başında gelen Elazığ, bu seçimde en fazla oy düşüşünün yaşandığı iller arasında yer almaktadır. Elazığ, sosyo-demografik özellikleri dolayısıyla bir Türkiye mozaikidir. Bu anlamda, Elazığ seçim sonuçlarının değerlendirmesi önemlidir.

AK Parti, Elazığ'da 2011 genel seçimlerine göre oyunu 212 binden 169 bine düşürmüştür. Bir başka ifade ile %20 oranında bir düşüş görülmektedir. Yeni seçmenlerle birlikte (yaklaşık olarak 20 bin) bu kayıp %29'a kadar çıkmaktadır.

Tablo 17: 2015 Genel Seçimlerinde (7 Haziran-1 Kasım) Partilerin Oy Dağılımı

Parti Adı	7 HAZİRAN		Milletvekili Dağılımı	1 KASIM		Milletvekili Dağılımı
	Türkiye	Elazığ		Türkiye	Elazığ	
AK PARTİ	40,87	52,92	3	49,49	66,81	4
MHP	16,29	20,85	1	11,90	13,44	-
HDP	13,12	15,25	-	10,76	10,97	-
CHP	24,95	6,66	-	25,31	6,01	-
SP	2,06	2,95	-	0,68	1,17	-
Diğerleri	2,74	1,37	-	1,86	1,6	-

AK Parti en büyük oy kaybını Elazığ Merkez'de yaşamıştır. Merkez ilçede, 2011 genel seçimlerinde 146.834 olan AK Parti, 2011 genel seçimlerinde 121.321 oy alabildi. Yaklaşık olarak merkezde artan 17 bin dolayında yeni seçmenle birlikte AK Parti merkez ilçede 45 bin dolayında oy kaybı yaşadı. İlçelerde ise Ak Parti'nin oy kaybı 18 bin dolayında oldu. 2011 genel seçimlerinde ilçelerde 65 bin dolayında oy alan AK Parti, 2015 genel seçimlerinde yaklaşık olarak 47 bin oy ancak alabilmiştir. Elazığ'da seçmenin %74'ü merkez ilçededir. Bu nedenle merkez son derece önemlidir.

Elazığ, 2007, 2011 Genel seçimleri, 2014 yerel seçimleri ile 2010 Anayasa Referandumu ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Türkiye'de en yüksek destek veren illerden biri olmuştur. Ancak, 2015 Genel Seçimlerinde AK Parti'nin en fazla oy kaybettiği illerden biri olarak dikkat çekmiştir. Dahası AK Parti Elazığ'da 2007 genel seçimlerinde aldığı %57.12 oy oranının da altında %52.36 oranında bir oy ancak alabilmiştir. Yani Elazığ'da AK Parti'nin desteği yüzdelik anlamda 2007 genel seçimlerinin de altına düşmüştür.

2015 Genel Seçimlerinde AK Parti'nin Elazığ'da oylarını düşürmesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Aday seçiminde ve adayların bölgesel dağılımında yaşanan problemler seçim sürecini etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. AK Parti'nin aday listesi Elazığ seçmeninin beklediği isimlerden oluşmayıp, sürpriz isimler listede yer alınca seçimde bir tepki oluştu. Elazıglı olmayan bir ismin (Serpil Bulut-Giresun) aday gösterilmesi milletvekili aday listeleri açıklandıktan sonra uzun süre kentin gündemini oluşturdu. Teşkilat ve STK Temayül yoklamalarının olumsuz yansımalarının da olduğu seçim sürecinde görüldü. Teşkilat üyeleri ve sivil toplum kuruluşlarında temayül yoklamaları yapılması büyük bir heyecan yarattı. Ancak, temayül yoklamalarının milletvekili aday listelerine yansımaması, heyecanın yerini, tepki ve kırınglığa bıraktı. Teşkilat ve STK temayül yoklamalarının dikkate alınmaması seçimde AK Partiye olan "güven düzeyini" düşürdü. Seçimde AK Parti milletin sesine, beklentilerine ve istedikleri adayın listelerde yer alması gerektiğine kulak vermediği algısı oluştu. Teşkilat üyeleri

son bir yılda yaşanan üç seçim sürecinden dolayı da yorgunluk ve motivasyon eksikliği yaşadı. Teşkilat üyeleri seçim çalışmalarına etkin bir katılım göstermedi. Milletvekili adaylarının bölgelere dağılımından kaynaklanan nedenlerden dolayı merkezin yanı sıra, ilçelerde de oy düşmesi yaşanmıştır.

Merkez seçmene hitap edecek bir ismin listelerde yer bulmadığı şeklinde kanaat oluştu. Elazığ seçmeninin ağırlığını oluşturan merkez seçmenin kendi beklediği adaylar listelerde yer almayınca başka partilere, özellikle MHP'ye yöneldi. Dahası bazı ilçelerden milletvekili adayı olduğu halde, seçmenin desteği görülmediğinden dolayı oy düşüşü yaşandı. Sivrice ve Maden gibi ilçelerde neredeyse 2002 Genel Seçimlerindeki oy düzeyine dahası altına düştü. Sivrice'de 2002'de 3.183 oy alınırken, 2015'te 3.131; Maden 2002'de 3.208 oy alınırken, 2015'te 2.683 oy alındı. AK Parti'nin oyları merkezde ve batı ilçelerinde ağırlıklı olarak MHP'ye; doğu ilçelerinde ise HDP'ye kaymıştır. Seçmen sayısı toplamında AK Parti'nin oylarından yaklaşık olarak 25 bin dolayında MHP'ye, 25 bin dolayında HDP'ye kaymıştır.

MHP'nin oyları ağırlıklı olarak merkez ilçede arttı. 2011 Genel seçimlerinde merkezde 39 bin oy alan MHP bu seçimde 58 bine oylarını yükseltti. İl geneli toplamında ise 45 bin olan oylarını 67 bine yükseltmiştir.

Hükümet kurulamamasının ardından 1 Kasım 2015 tarihinde yapılan erken genel seçimde Elazığ seçmenin eğilimleri değişmiştir. 1 Kasım seçimlerinde AK Parti, % 66.8, MHP %13.4, HDP %10.9, CHP ise %6 oranında oy almıştır. Bu seçimde AK Parti hem oy oranını artırmış hem de milletvekillerinin tamamını almıştır. Bu seçimde yerel faktörlerden daha ziyade ülke genelinde yaşanan gelişmeler, hükümetin kurulamaması gibi faktörler etkili olmuştur.

SONUÇ

Kentlerin seçim sosyolojisi incelediğinde, kentlin siyasal tercihleri ve siyasal eğilimlerine ilişkin detaylı analizler yapabilmek imkânı vermektedir. Bu çalışmada Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olan Elazığ'ın siyasal yapısı ve Elazığ seçmenin siyasal tercihlerinin değişimi ve bu değişimde etkili olan faktörler Türkiye geneli seçim sonuçları ile de karşılaştırılarak analiz edildi.

Elazığ'ın siyasal tercihleri üç seçim dönemi hariç (1957-1973-1977) sağ siyasal yelpazede yer alan siyasal partilerden yana olmuştur. Elazığ seçmenin sol siyasal yelpazede yer alan CHP'ye bu üç seçimde yönelmesinde sağ partilere (DP-AP) tepki göstermek veya ders vermek düşüncesi etkili olmuştur. Örneğin, 1957 genel seçimlerinde kente kurulması düşünülen Atatürk Üniversitesi'nin Erzurum'da kurulması, Elazığlı olmayan bir ismin milletvekili adayı gösterilmesi gibi nedenlerden dolayı Elazığ seçmeni DP'ye tepki göstererek, CHP'ye yönelmiştir.

1950-1960 arasında kent siyasetinde DP etkili siyasal parti öne çıkmıştır. Ancak, 1960-1980 arasında ilk üç seçimde AP, son iki seçimde CHP öne çıkan parti olmuştur. 1973 genel seçimlerinden itibaren Elazığ siyasetinde MSP ve MHP varlığını hissettirmeye başlamıştır.

Elazığ, MHP'nin kalesi bir başka ifadeyle en güçlü olduğu illerden biri olarak algılanmasına rağmen sadece 1977-1999-2011-2015 genel seçimlerinde birer milletvekili çıkarabilmiş, hiçbir seçimde birinci parti olamamıştır.

12 Eylül askeri darbesinden sonraki süreçte Elazığ seçmeni, sol yelpazedeki (CHP, HP; SHP, DSP) partilerden hiçbirini milletvekili çıkarabilecek düzeyde tercih etmemiştir. Bu eğilimdeki partiler son milletvekillerini 1977 genel seçimlerinde çıkarmıştır. Kent siyasetinde sol siyasal yelpazedeki partilerin etkin bir şekilde varlığından söz etmek mümkün değildir.

1983 genel seçimlerinden sonra Elazığ seçmeni demokrat ve muhafazakâr eğilimdeki partilerden yana siyasal tercihte bulunmuşlardır. 1983-1991 arasındaki genel seçimlerde ANAP ve DYP kent siyasetinde etkin olurken, 1995 genel seçimlerinden sonra RP, FP gibi muhafazakâr partiler etkili olmuştur. 2002 genel seçimlerinden sonra Elazığ seçmeni muhafazakâr demokrat bir

kimliğe sahip olan AK Parti yönünde siyasal tercihte bulunmuşlardır. MHP ise kentte varlığını hissettiren bir diğer partidir.

Sonuç olarak, Elazığ seçmeni dönemselsel dalgalanmalar haricinde genellikle Türkiye'nin siyasal yapısı içerisinde sağ yelpazede bulunan siyasal partilerden yana tercihte bulunmuştur. Demokrat, muhafazakâr ve milliyetçi eğilimde bulunan partiler kent siyasetinde etkili olmuştur. Bu partiler arasındaki değişimde de yaşanan süreçler, liderler ve ülke siyasetindeki güçleri belirleyici olmuştur. 1950'den bugüne kadar 67 yıl geçmesine rağmen kent siyasetindeki eğilimler çok ciddi bir değişime uğramamış, sağ siyasal partilere yönelik oluşan siyasal kültür devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Altun, Fahrettin (2009) 22 Temmuz'dan 29 Mart'a Siyasal Partiler Değişim ve Statüko Kısılcığında Ak Parti, SETA Analiz, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayını, Ankara, 1-24

Arslan, Ali (2007). "Socio-Political Structure Of Turkey in General Elections (since1950 upto 1980)." *Journal of Human Sciences* 4.1, 1-29

Arslan, D. Ali.; Çağlayandereli, Mustafa (2006) 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi Sonrasında Günümüze Türkiye'nin Siyasi Yapısı. *International Journal Of Human Sciences*, 3(2), 1-33

Arslan, D. Ali.; Çağlayandereli, Mustafa, Aslan Gülten (2015) Genel Seçim Sonuçları Temelinde Üsküdar'ın Siyasi Yapısının Sosyolojik Analizi. *International Refereed Journal Of Humanities And Academic Sciences*, 13, 131-178

Altan, Cemal (2005) "Genel Seçimler-Yerel Seçimler İlişkisi (1983-2004)." *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 3.12, 174-190.

Balcı, Şükrü ve Bal, Enes (2008) "22 Temmuz 2007 Genel Seçimleri'nde AKP ve CHP Reklamları: Karşılaştırmalı Bir Analiz ", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 33, 5-28

Benhur, Çağatay (2007). "14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP'nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları." *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 17,61-75.

Beren, Fatih (2013). "Seçmen Tercihine Etki Eden Faktörler ve Seçim Güvenliği: Şanlıurfa İli Örneği." *Akademik İncelemeler Dergisi* 8.1, 195-214

Bulut, Nihat (2011) "Temsilde Adalet-Yönetimde İstikrar İkilemi Bağlamında 12 Haziran 2011 Seçimleri." *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14.3-4, 1-18.

Doğan, Adem ve Göker, Göksel (2013) Siyasal İletişim Araştırmaları, Nobel Yay., Ankara

Gaytancıoğlu, Kaan (2013). "Türk Siyasal Yaşamında IV. Koalisyon Hükümeti (20 Şubat 1965-20 Kasım 1965)." *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 5:6, 48-75.

Gökçe, Orhan, Birol Akgün, and Süleyman Karaçor. "3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim." *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 1.4, 1-44.

Karpat, Kemal (2013) Türk Siyasi Tarihi, Timaş Yay. İstanbul

Koçak, Cemil (2014) CHP'nin kazandığı son seçim: 1977 seçimine bir bakış,

<http://www.star.com.tr/yazar/chpnin-kazandigi-son-secim-1977-secimine-bir-bakis-yazi-892713/>

Mora Necla (2008) *Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim*, Altıkitap, İstanbul

Özer, İlbeyi (2015) Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat, İskenderiye Yay., İstanbul

Pancar, Emine ve Öğredik, Aydın(2013) Yerel Basına Göre Demokrat Parti Döneminde Elazığ'da Siyasi Hayat (1954-1957), *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C:12 S:46 (382-403)

Pancar, Emine (2013) Demokrat Parti Döneminde Elazığ'da Ekonomik ve Sosyal Hayat (1954-1957), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 23, Cilt: 10, 215-237

TURAN GAZETESİ

TÜİK

Yılmaz, Ensar (2010) "The Importance, Prominent Features And Political Consequences Of 1954 Elections." *Humanities Sciences* 5.4, 541-551.

YSK